

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina: 5 Din četrtletno, 10 Din
polletno.

DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova
ulica 7/II. — Upravništvo: Ljubljana,
Prešernova ulica 54.

V Ljubljani, 23. marca.

V narodni skupščini se približuje proračunska debata koncu. Kmetško-demokratska koalicija se debate pri proračunih posameznih resorov ni udeleževala. Kajti po nepotrebnem ni hotela tritati energije za govoričenje, ki ne bi ničesar zaleglo ob maršruti, ki jo imajo vladni poslanci, da morajo glasovati za vse, karkoli Vukičević zahteva.

Kmetško-demokratska koalicija se pa navzlic temu, da ni udeležena pri proračunski debati, ne nahaja v narodni skupščini v defenzivi. Nasprotno! Z nujnimi predlogi o najaktualnejših vprašanjih kliče dnevno vlado na odgovor. Skoraj bi rekli, da je vspricho debat in predlogov Kmetško-demokratske koalicije stopil proračun v ozadje in da se predvsem govori v politični javnosti le o vedno novih razkritjih o gnolobi državne uprave in o nujni potrebi, da se konča s sedanjim režimom.

Kmetško-demokratska koalicija je zahtevala anketo, ki naj preišče, kdo je zakrivil polom pri Srbski zemljoradniški banki v Ameriki. Banko se je v Ameriki vedno predstavljalo kot poloficijelno. V upravnem odboru so sedeli znani radikali, med njimi tudi Vukičević. Banka je prišla v konkurz in oškodovala naše izseljence za 40 milijonov dinarjev. Poedinci so pri upravi banke zaslužili ogromne vsote in je zato tudi banka propadla. Vladna večina je glasovala proti predlogu, da se preišče, kdo je kriv poloma, in da se potem krivci tudi kaznujejo. Tudi slovenski klerikalci so glasovali zato, da ni polagati posebne pažnje, če naš delavec izgubi v porodiški banki vse svoje trdo prislužene prihranke! Zopet so klerikalci v praksi pokazali, kako malo jih brigajo interesi ubogih izseljencev. Vse jim je prav, tudi največje krivice, samo da so oni — pri polnih skledah.

Nadaljnji nujni predlog za anketo je stavila »Kmetško-demokratska koalicija« v zadevi zlorab s fondom za pogozdovanje. Vladna večina je bila pod težo strahovitih obtožb primorana pristati na parlamentarno anketo. Od leta 1919 do danes je bilo samo iz državnih gozdov izvoženega nad 1 milijon vagonov lesa, kar predstavlja vrednost 10 milijard dinarjev. Za pogozditev goličav bi se moralo porabiti 60 milijonov dinarjev. Denar se je pa razmetal v popolnoma druge svrhe.

Značilno za našo državno gospodarstvo je to, da imamo edino obračun za leti 1924—1925, o katerem je pa državna kontrola ugotovila, da ministri niso obračunali čez 2 milijardi dinarjev!

Vlada namerava najeti veliko inozemsko posojilo. Poročajo, da bi znasalo posojilo 13 milijard. Vlada je pa sklenila predpogodbo, kjer priznava pri sklenitvi posojila 30stotno provizijo. To bi znasalo 390 milijonov dinarjev, ki bi se vrgli za prazen nič v roke ljudem, ki nič ne delajo, a radi zaslužijo.

Ne more biti več poštenega človeka v državi, ki bi se mogel zagovarjati današnji režim. Borba »Kmetško-demokratske koalicije« proti beograjskim cincinarjem ni več borba samo dveh strank, ampak vsega naroda. To so pokazali tudi veličastni shodi v Zagrebu, Novem Sadu in v Ljubljani. Za približevanje in Radićem se zbirajo vsi pošteni Srbi, Hrvatji in Slovenci. Samo volitve naj razpišejo in »Kmetško-demokratska koalicija« pride v skupščino z lasno večino.

Sramotno za slovensko ime, da podpirajo današnji korupcionistični režim klerikalci. Slovenski hiši je v ponos pošteno ime. Izobčen je iz slovenske družine, kdor se druži z nepoštenimi, vsega zlega zmožnimi elementi. Kleri-

Osemurnik je v nevarnosti

Seja upravnega odbora Mednarodnega urada dela. — Revizija washingtonske konvencije o osemurniku. — Delavci in nameščenci se morajo pripraviti na boj proti reakciji

Angleška vlada je M. U. D. predložila iniciativni predlog, da se ima revizija konvencije o 8urnem delavniku postaviti na dnevni red konference M. U. D. v l. 1929. Angleška vlada se že dolgo trudi, da bi dosegla revizijo te najvažnejše socialno politične povojne konvencije. Ona namreč trdi, da l. 1919., v katerem je bila ta konvencija sklenjena, ni bilo po svojem psihološkim in neustajenem mišljenju in gledanju na realna gospodarska vprašanja prikladno, da se je potem na hitro roko in brez zadostnega ozira na gospodarske težkoče, katere so se s posebno ostrino pojavile šele v poznejših letih, sklepalo o tako dalekosežnih korakih. Te težkoče so angleški vladi že v l. 1921. dale povod, da je zahtevala spremembo teksta konvencije. O tem je sklepala konferenca dela l. 1923. toda brezuspešno za angleške tendence. Od tega časa je bilo čimdalje bolj očitno, da se velike industrijske države branijo to konvencijo ratificirati enostavno iz razloga, ker trdijo, da se države radi svojih gospodarskih neprilik ne morejo obvezati, da bodo konvencijo tudi praktično izvajale in ji dale polno zakonito sankcijo. V l. 1926. je bila zopet angleška vlada tista, katera je v Londonu sklicala pristojne ministre najbolj industrijskih držav glavno v namenu, da se na konferenci utrdijo enotni razlogi konvencije. Konferenca ni imela uspeha in ratifikacije ni pospešila. V kolikor so posamezne države konvencijo vendarle ratificirale so to storile le pogojno (Francija) s tem pridržkom, da ratifikacija stopi v veljavo, ko isto izvedejo tudi druge industrijske države, predvsem Anglija in Nemčija. Vsa velika prizadevanja M. U. D., da bi to vprašanje primaknil bliže rešitvi in odstranil vsa sporna vprašanja, so ostala brez uspeha.

Tako se bližamo desetemu letu te konvencije in je nastopil tudi formalen razlog, da se zopet govori o reviziji, ker se imajo vse mednarodne konvencije po 10 letih skušnje podvreči reviziji in novi formulaciji. To formalno priliko je sedaj angleška vlada porabila in storila vse, da bi se z revizijo ne odlašalo. Na zadnjo sejo upravnega odbora M. U. D. je zato poslala svojega posebnega delegata z izrecno nalogo, da mora pri razpravi o dnevnem redu konference dela v l. 1929. vztrajati na tem, da to vprašanje pride na dnevni red. To vprašanje sicer ni bilo direktno na dnevnem redu seje upravnega odbora. Šlo se je le za utrditev poslovnega reda pri reviziji mednarodnih konvencij po preteku 10 let. Razumljivo pa je, da se zadaj skriva predvsem 8urnik. Washingtonska konvencija ima namreč določbo, da po preteku 10 let more vsaka država konvencijo odpovedati, pravila

M. U. D. pa imajo določbo, da mora upravni odbor M. U. D. vsakih 10 let poročati o stanju ratifikacij mednarodnih konvencij in predložiti vprašanje ali naj se konvencija revidira odnosno modificira.

Iz teh dejstev sledi, da se M. U. D. mora ponovno pečati s konvencijo o 8urniku, kar pomeni, da je usoda te konvencije v smislu socialnih teženj delavstva negotova. Ker je konvencija v najvažnejših industrijskih državah pri vodilnih vladah zadela na odpor, se more z gotovostjo pričakovati, da bo iz razprav konvencija prišla v drugi obliki, kakor je danes.

Ker je bilo na dnevnem redu predvsem splošno vprašanje o ureditvi postopanja pri reviziji vsake konvencije in ima torej angleški predlog o reviziji konvencije o 8urniku že specijelen značaj, je bilo osvojeno mnenje, da se najprej reši vprašanje o splošnem, konkretno o angleškem predlogu pa se bo razpravljalo na seji v aprilu.

Nobenega dvoma ni, da bodo gospodarske organizacije vse storile, da blagodatni te konvencije za delavstvo okrnejo, dasi sicer povdarjajo, da revizija ne bo šla proti načelu 8urnika, treba bo to načelo le za posamezne panoge gospodarstva modificirati.

Gre za eno najvažnejših socialnih vprašanj in naša delavska zastopstva morajo biti že sedaj pozorna na kretanje in gibanje naših domačih sovražnikov 8urnika in morajo ob pravem času zaznati za predloge naše vlade in jih skušati pravočasno omiliti, ako jih ne bo mogoče preprečiti v primeru, da bodo nasprotno našim zahevam o absolutno dosledni izvedbi 8urnika.

Izmed daljših vprašanj točk zadnje seje upravnega odbora M. U. D. naj omenimo še sledeče: na znanje je bilo vzeto poročilo o pripravah za letošnje konferenco M. U. D., dne 30. maja, na kateri se ima predvsem razpravljati o preprečevanju obratnih nezdov in o metodah pri določevanju minimalnih mezd. Pripravljena je publikacija o delovnih pogojih v rudarstvu in bo v najkrajšem času izdana. Istotako v kratkem času izide v nemškem jeziku delo o znanstveni organizaciji dela v Evropi in študija o delavskem strokovnem gibanju v Rusiji, pripravljena se gradijo o obveznem bolniškem zavarovanju, izšla je knjiga o industrijskih vprašanjih v Sev. Ameriki. Zakaj to omenjamo? Zato, da navajamo vire, iz katerih morejo delavske organizacije črpati bogate zaklade za uspešnost svojega dela. Tudi gospodarske organizacije bi morale take socialno politične publikacije študirati.

Na seji je bilo sklenjeno, da pride na dnevni red konference l. 1929. delovni čas nameščenecv, javnih in zasebnih.

O delovnem razmerju

Površno poznanje raznih zakonskih predpisov. — Pravna vzgoja delavstva. — Obči državljanski zakon. — Obrtni red in rudarski zakon.

Med našim delavstvom, pa tudi pri delodajalcih vlada popolna nejasnost ali le površno poznanje raznih zakonitih predpisov, kateri urejajo najrazličnejše vprašanja, izvirajoča iz delovnega razmerja. Zato so kršitve pozitivnih zakonitih predpisov na dnevnem redu, dostikrat v zelo občutno materijelno škodo

kalna gospoda se je sedaj uvrstila med izobčence slovenskega naroda. Za cenovno minljivih strankarskih koristi so prodali beogradski porodici slovenske in-

delavca, odnosno, ako delavec zna svoje zakonite pravice uveljaviti, tudi v materijelno škodo delodajalca. Pri nepoznanju zakonitih predpisov o delovnem razmerju delavec le v premenjih primerih storjene krivice trpi, ker mnogokrat živi v najniži veri da bo tako pozakonju, kakor je delodajalec povzročil?

terese, izdali kmete, delavce in nameščence. Klerikalci se družijo z najslabšimi v državi in zato se ne izognejo sodbi slovenskega delovnega ljudstva.

To dejstvo tudi delodajalci zlorabljajo in greše na delavski nevednosti, češ saj se tako ne bo pritožil, kaj šele, da bi iskal pomoči pri sodiščih. Že poznavalcu zakonitih predpisov se je dostikrat težko odločiti, da izzove razsodbo sodišča, ker si glede izida ni na jasnem, koliko težje je to za delavca, ki še teh skromnih zakonitih predpisov, ki naj ščitijo njegove dobrine ne pozna in niti o njih obstoju ne sluti.

Zato je nujno potrebno in od velike praktične koristi za delavstvo, ako v našem listu določimo nekaj prostora pravni vzgoji delavstva, ker smo mišljenja, da bomo na ta način marsikateremu delavcu nudili možnost, da vsake krivice ne bo mirno požrl.

Delovno ali namezdno razmerje ureja cela vrsta pravnih predpisov. Mnogi od njih za pretežno večino delavcev ne pridejo v poštev, ker urejajo le specijelno delovno razmerje, mnogi so zamotani in za pravno neizvežbane ga delavca nerazumljivi. Zato se bomo v svojih člankih omejili le na glavne zakone in na najnavadnejše pravne primere in drugo omenjali le v toliko, kolikor bo to za razumevanje potrebno.

Zakoniti predpisi o delovnem razmerju so del delovnega prava, katero je danes v naprednejših državah zavežlo že tak obseg in važnost, da tvori predmet posebnih predavanj na univerzah, da se izdajajo o predmetu debele knjige in da je stalno predmet znanstvenega razmotrivanja učenih pravnških glav. Te države se namreč zavedajo, da ureditev delovnega prava in njega najvernejša izpopolnitev ni nič manjše važnosti, kakor vsi drugi zakoni. Kakor mora biti n. pr. družinsko življenje pravno urejeno, kakor mora biti zaščiten zasebna lastnina ali trgovsko življenje in to z dobrimi, jasnimi in modernemu duhu odgovarjajočimi zakoni, tako potrebuje tudi delavčev življenje za vse življenske prilike jasne in socialnemu duhu odgovarjajoče zakone. Pri nas je žal še tak duh, da se tem zakonom ne daje nikake posebne pozornosti, o njih se ne piše in ne razpravlja, dočim se na široko piše, če treba o pravem značaju klofute. To je žalosten znak časa. Zato naj imajo naši članki tudi ta namen, da v splošnosti vzbude več zanimanja za delovno pravo.

Generalni zakon, kateri urejuje pri nas delovno razmerje je obči državljanski zakonik in sicer v obliki in v onih določilih, katera je sprejela tretja novela k temu zakonu (Slovenska izdaja tega zakonika v besedilu novejših izpopolnitev je izšla 1928. v založbi tiskovne Zadruga s ceno Din 150.—). Ti predpisi urejujejo delovno razmerje vseh oseb, izvzemši onih, za katere so bili v tem pogledu izdani posebni zakoni in torej zanje veljajo ti zakoni. Obči, drž. zakonik pa tudi ne velja za delovno razmerje v državni službi, v oblastni ali občinski službi, v službi javnih fondov, v kolikor seveda njih službeno razmerje ni urejeno s privatno (zasebno) pogodbo. Posebej veljajo tudi predpisi v železniškem prometu.

Obči, državljanski zakonik ima za delovno razmerje subsidiaren značaj, tj. pride v poštev šele v drugi vrsti; namreč takrat, ako to ali ono delovno razmerje ni urejeno s posebnim zakonom, ali ako poseben zakon o tej ali oni sporni stvari nima nobenih določil. V takem primeru velja to, kar pravi obči, državljanski zakonik. Od teh posebnih zakonov pridejo predvsem v poštev: obrtni red s svojimi §§ 72 in naprej, posebski red, rudarski zakon iz l. 1854. (§ 200 dalje), Zakon o trgovskih pomočnikih iz l. 1910., Zakon o nameščenih na veleposestvih iz l. 1914., dalje odvetniški in notarski red, zakon o hišnikih, zakoni o delovnem razmerju žurnalistov, zakon o delovnem razmerju pri javnih stavbah, Zakoni o domačih delavcih itd.

V prvi vrsti torej od teh posebnih zakonov pridejo v poštev obrtni red in rudarski zakon. O najvažnejših določilih, ki se tičejo ureditve delovnega razmerja, tem zakonom in obč. drž. zakona bomo predvsem govorili in skušali na

ta način predvsem za naše ročno delavstvo ustvariti praktična pravna navodila za najvažnejše primere delavčeve življenske borbe v namezdnem razmerju.

Kdaj bo boljše?

Kakor molji v zanemarjeni kožuho- viño so se zarili in zajedli režimovci v vse uprave, kjer se more kaj izmognati za njihove osebne in strankarske koristi. Molji nič ne mislijo in brezobzirno gladajo in žro naprej in naprej ubogo kožuho vino in jo popolnoma uničijo, ako njen lastnik pravi čas ne zapazi teh požrešnih škodljivcev in jih ne prežene z naftalinom in z drugimi učinkovitimi sredstvi. Potem pa mora skrbno paziti na to, da se molji zopet ne zarede v kakem kotu in se ne povrnejo na kožuho vino.

Nikjer v civiliziranih državah ni take brezobzirne in kanibalske strankarske požrešnosti kakor pri nas. Režimovci vedno silnejše gladajo na vse strani in uničujejo državo in narod, posebno pa njegove nižje stanovce, med katerimi so najobčutnejše prizadeti nižji državni uslužbenci, ker so ti bili menda že dozdej najslabše plačani med svojimi vrstniki drugih kulturnih držav, a za naprej se jim obeta še izdatno poslabšanje njihovega gmotnega položaja z novimi davki in z novimi redukcijami. Zopet jih hočejo pognati v velikem številu na cesto z njihovimi družinami vred.

Ubogi državni nameščenci so vselej prvi na vrsti za nove odtegljaje, kadar se pokažejo veliki primanjkljaji v državnih blagajnah. Tam pri glavi, kjer se stekajo milijoni in milijarde v žepe in malhe režimovcev, pa navadno ostaja vse tiho o redukcijah in o znižanju mastnih in nezasluzenih prejemkov. V

zadnjem času je pritisk na državne nameščence vedno hujši in službena pragmatika, ki jim je dajala še nekoliko pravic in zaščite, bo kmalu tako poslabšana, da bo brez vrednosti in pomena zanje, ako se bo ta čudna cincarska praksa nadaljevala.

Naši državni nameščenci naj pomislijo in si za vedno zapomnijo, kdo je zdaj na vladi in kdo jih zdaj tlači, kakor jih ni do zdaj tlačila še nobena vlada! Svojim poslancem naj se primerno zahvalijo, ker namesto da bi jih branili pred izkoriščanjem in zatiranjem, pa še sami pomagajo natezati in privijati vsa mogoča mučila do skrajnosti. Za vse so odgovorni, kar se slabega stori v našo škodo, ker vse dovolijo, da se le v večji ali manjši meri zadosti njihovih strankarski nenasitljivosti. Ali so zato v Beogradu?

Mnogi so že tako obupani ter telesno in duševno tako potrti, da pravijo: »Kaj bi se jezili in tarnali, saj vse nič ne pomaga!« Seveda ne, ker smo prepotpežljivi, pretihli in nekateri še poljubujejo roke, ki jih klofutajo! Ako bomo še za naprej taki backi, seveda ne bo nič pomagalo, ker bodo nas še marljivješe strigli rekoč: »Le dajmo jih, saj nič ne nergajo in nič ne brcajo!« In tudi ne bo nič pomagalo, dokler bo ljudstvo tako neuko in nerazsodno, da bo še naprej volilo klerikalce. Zato je treba ljudstvo poučiti, da se otrese političnih parazitov ter napravi konec sedanjemu izkoriščanju in zajedanju države in naroda. F. R.

Ureditev minimalnih plač

Brez mednarodnega pritiska ne dosežemo zakonite ureditve minimalnih mezd. — Najvažnejši socialni problem, ki služi vso našo pažnjo

Zlasti v časih večje brezposelnosti in gospodarskih kriz delavske plače padajo pod eksistenčni minimum, t. j. delavec s svojim delom ne zasluži toliko, da bi mogel preživljati sebe in svojo družino. Kjer je velika ponudba delovnih sil, podjetja na položaj zlorablajo in dela ne plačujejo po njegovi dejanski notranji vrednosti in koristnosti ampak po načelu: ako je veliko blaga na prodaj, je in mora biti po ceni. Tej zlorabi morejo zapreti pot le močne in strnjene delavske organizacije, katere so prožete duha solidarne skupnosti in katere imajo primerne denarna sredstva, da z njimi vzdržujejo borbo proti znižanju mezd pod življensko potrebo.

Hujši je položaj tam, kjer delavskih organizacij sploh ni ali so slabe. To dejstvo podjetja zopet izko-

riščajo in potiskajo mezde navzdol, tako, da v krajih, kjer delavstvo ni organizirano, tudi v normalnih gospodarskih prilikah in pri normalnih razmerah na delovnem trgu mezde padajo pod minimum.

Problem zaščite minimalnih mezd ni nov in je bil tudi že pred vojno predmet tako parlamentarnih razprav, kakor tudi prizadevanj delavskih organizacij. Problem minimalnih mezd v svojem bistvu ni različen od vsakega drugega problema zaščite življenskega minimuma. V nekaterih smereh je ta problem tudi že realiziran. Tako n. pr. v raznih davčnih zakonih, kateri gotovo, za življenje neobhodno potrebno višino dohodkov oproščajo davka ali pa naj to načelo povdarjajo, dasi mu v materialnih določbah niso zvesti. Tudi konkurzni in izvršni red vse-

buje podobna določila in od prisilne izvršbe izvzema gotove predmete ali gotov dohodek, kateri se mora pustiti nedotaknjen. Podoben problem se pojavlja zlasti tudi v agrarnem vprašanju, kjer se hoče kmetu zasigurati pri vseh prilikah nedotakljivost gotovega dela zemlje, živine, orodja itd.

Zato problem minimalnih delavskih mezd ni specifičen delavski problem, ampak splošna socialna zahteva, kateri se v načelu ne odreka utemeljenosti. Najtežjo borbo ima seveda delavstvo in to radi svojega slabega socialnega položaja, radi pomanjkanja organizacij — in pri nas tudi radi svoje politično manjvrednosti ali pomembnosti in splošno radi desorganizacije na delovnem trgu.

Problem pa ni samo socialno važen v tem smislu, da se človeku z njegovo delo pod vsemi razmerami in okoliščinami nudi primerno življenje in da se ga obvaruje pred konjunkturalnim izkoriščanjem, važen je problem tudi iz narodno gospodarskega stališča, predvsem iz stališča ublažitve mednarodne gospodarske konkurence. Zato ima to vprašanje mednarodni pomen. Radi tega ni slučaj, ampak stvarna potreba, ako je o tem vprašanju razpravljala tudi lanskoletna konferenca mednarodnega urada dela. Ni dvoma, da se bo vprašanje pomaknilo bližje rešitvi, ako bo mednarodno urejeno, ker tu bodo odpadli izgovo-

ri, da državna ureditev minimalnih plač ogroža gospodarsko konkurenčno sposobnost dotične države. Mednarodni urad dela na svoji konferenci, sicer ni dosegel veliko uspeha. Razveseljiv znak pa je že v tem, da je bil predmet na dnevnem redu, da zastopniki držav in podjetnikov vprašanju niso odrekli aktualnosti in priznali potrebo mednarodne ureditve tega važnega socialnega vprašanja. Podjetniki so se sicer branili in ugovarjali, češ, da bi zakonita ureditev minimalnih mezd izdajala važne gospodarsko-produkcijske faktorje v dotični državi, konečno pa so pristali na dnevni red konference in o vprašanju razpravljali. Mednarodni urad dela je bil pod tem pritiskom seveda prisiljen iz razprave izločiti važnejše dele tega vprašanja ter se je razprava vodila le o tem, kako zagotoviti minimalne mezde v onih državah in industrijah, kjer so mezde posebno nizke, kjer so organizacije delavcev posebno nepopolne in kjer je predvsem razvita domača industrija.

Konferenca se je zaenkrat zjediniła samo na vsebini vprašalne pole, katero se dostavi včlanjenim državam in se na ta način zberejo za daljše razprave podrobni podatki in mišljenja. S tem je led prebit. Na konferenci v l. 1928. se ima o tem vprašanju ponovno razpravljati.

Zavedamo se, da v naši socialno reakcionarni državi brez mednarodnega pritiska do zakonite ureditve minimalnih plač ne bo prišlo — zato smo na uspehih Mednarodnega urada dela zelo interesirani. Ta interes morajo imeti tudi naši delavski delegati.

Narodno-strokovna zveza

NARODNO STROKOVNA ZVEZA.

Vsem podružnicam. Te dni je pričelo tajništvo iztirjevati zaostalo članarino in je vsled tega razposlalo zamudnicam obširno pismo. Smatramo pa potrebnim, da tudi s tega mesta naprosimo vse podružnice, ki za januar in februar še niso obračunale, da to nemudoma store. Centrala ima tudi svoje obveznosti in je njen edini vir dohodkov članarina, ki je itak malenkostna. Storitte tedaj povsod svojo dolžnost in obračunajte takoj s centralo.

ZAGORJE.

Podružnica Narodno strokovne zveze v Zagorju ima svoj redni občni zbor v nedeljo, dne 25. t. m. ob 9. uri popoldne v Sokolskem domu. Na občnem zboru poroča med drugimi tudi tovariš dr. Joža Bohinjec o važnejših socialnih zakonih. Vabimo vse članstvo, da se polnoštevilno udeleži tega važnega zborovanja. Pridite vsi in točno.

KOČEVJE.

Priljubljeni odbor Narodno strokovne zveze sklicuje za v nedeljo, dne 1. aprila t. l. ob 10. uri popoldne v prostorih tkzv. kantine, informativni sestanek, na katerem poroča delegat centrale iz Ljubljane. Vabimo vse delavstvo, da se tega važnega sestanka udeleži v kar največjem številu.

TRBOVLJE.

Podružnica Narodno strokovne zveze je sklicala v sredo 21. ob 5. uri po-

popoldne v prostore gostilne Ternovic sestanek, na katerem se je razpravljalo o sklepih občnega zbora II. rudarske skupine. Prostorna velika gostilniška soba je bila premala, da bi sprejela vse one, ki so se hoteli udeležiti tega zborovanja in se je mnogo njih moralo zadovoljiti s prostorom pred vrati. Že pred sestankom je bilo v sobi viharno in so padali klici ogorčenja proti socialnim demokratom, ki so nasilno uvedli novo davščino. Točno ob 5. uri je otvoril predsednik podružnice tov. Dornik sestanek in podal besedo strokovnemu tajniku tov. Kravosu, ki je obrazložil krivičnost nove davščine z ozirom na nizerno stanje v katerem se rudarji nahajajo. Povdarjal je, da bi rudarji ne bili proti obdavčenju, če bi se to izvedlo demokratično in bi se jih zato prej vprašalo in določilo v izmeri, ki odgovarja njihovemu položaju, največ pa v izmeri, kakor plačujejo vsi drugi delavci za borzo dela. Socialni demokrat pa so šli preko vse volje prizadetih in so sami na tainih sestankih skovali tak načrt, ki je naprtil rudarjem novo davščino v višini, ki je za vsakogar preobčutna. Govornik se je izrekel proti taki metodi socialnih demokratov, odnosno II. rudarske skupine, v kateri imajo bernotovci večino in proti takemu visokemu obdavčenju. Viharno odobravanje je pakazalo, da so rudarji v ogromni večini proti novemu obdavčenju. Komunist Bastič je skušal ovreči trditve predgovornika, pa ni povedal drugega kot da je sebe pove-

Oceanske tajne.

Deževna in viharna novembrska noč je uničila l. 1854. anglo-francosko vojno mornarico, ki se je zasedrala v Balakva ob Črnem morju. Več fregat se je razbilo v čereh. Izročilo trdi, da je zadela ista usoda tudi »Črnega princa«, prvi britanski parnik, ponos tedanje mornarice. Izročilo pripoveduje dalje, da je peljal »Črni princ« več milijonov zlata za vojsko, ki je oblegala trdnjavo Sevastopolj. Tdčnih zgodovinskih odatkov sicer ni, a na dnu oceana pokopano zlato vabi vedno nove iskalce. Lani je dvignila sovjetska sesalka iz peska s kamenjem zasute ostanke nekega parnega stroja. Izvedenci so rekli, da utegne biti ta stroj del Črnega princa«. Sovjetska vlada ni imela lastnih potapljačev, ki bi bili zmožni dolgega dela na 40—60 m v globini. Sklenila je radi tega pogodbo z japonsko družbo Sinkoi-Kogiosio - Limited. Japonci delajo

že štiri mesece, potrošili so do 2 in pol milijona dinarjev. Pognali so v zrak podvodne skale, z veliko sesalko so preiskali dno. Našli pa so do zdaj samo par angleških guinej iz l. 1826. in šop bolniških copat, prav za prav podplatov iz plutovine, ki so še ostale cele. Bog ve, ali bo hotelo morje izdati zaklad. Zato pripoveduje dr. K. Pavlovski, opazovalec potapljačev, o drugi čudežni skrivnosti, katero obvladajo mali rumeni ljudje. Saj veste kako izgleda potapljač s težko čelado, bakrenim oklepom, neokretno gumijevo obleko, svinčenimi čevlji in nerodnimi rokavicami. A japonski potapljači ne rabijo te opreme. Spustijo se v globino 60 m in delajo v 6—7 stopinj topli vodi ure in ure v navadni platneni delavski obleki. Nimajo niti čelade s kisikom. Nosijo samo lahko stekleno krinko, ki komaj pokriva spodnji del čela, nos in oči. Usta in ušesa ostanejo nepokrita. Krinka je privedana okoli glave z navadno tenko ži-

co. Če ne zdrkne, povzroči to samo razlika med notranjim zračnim in zunanjim vodnim pritiskom. Končno dobi potapljač zrak od zgoraj po cevi pod svojo krinko. Kos navadne svile čez usta regulira pritok zraka. Pljuča oddajajo predelani zrak skozi usta naravnost v vodo, kakor se to godi na kopnem. Vse to govori o neverjetni podedovani spretnosti, a pravi čudež je drugod. Potapljač mora dobivati zrak pod pritiskom, ki odgovarja velikanskemu pritisku vode v globinah. Zato narašča radi pritiska odstotek dušika v staničevju in krvi. Tekom ene minute naredi človek 30 normalnih dihljajev. Na kopneu požira kri tekom tega časa 8—8 in pol krat manj dušika nego pod vodo pri 30 m globine. Potapljanje ni mogoče brez sredstev zoper čezmerno naraščanje dušika tzv. saturizacijo in desaturizacijo (krvi). Američani nadomeščajo dušik v zraku, ki ga dobi potapljač, s helijem, plinom, ki lahko ni nhitro pronica v

kri ter se izloči zopet hitro in brez bolečin. A helij, ki ga rabijo za polnenje zrakoplovov, je hudo drag in so njegove zaloge jako omejene. Zato si pomagajo potapljači v splošnem samo s postopnim, izredno počasnim spuščanjem dz. dviganjem. Samo na ta način je mogoče olajšati one izpremembe v krvi in staničevju, katerih nagli potek bi sicer ogrožal organizem. O tej počasnosti govorijo zopet najbolje številke. Recimo, da se spušča potapljač v popolni opremi v globino 30 m ostane pod vodo samo 15 minut, a dviganje oz. potapljanje zahteva 70 minut. Na 1 uro 25 minut pride tedaj samo 15 minut čast.

Japonci pa porabijo za vse le 19 minut: 15 minut dela, 2 za spuščanje in 2 za dviganje. Kako je to mogoče? Rumeni mali človečki ljubosumno čuvajo svojo skrivnost. Dr. Pavlovski je dvignil po dolgem in vztrajnem opazovanju le rob zastora. Ugotovil je, da dihajo Japonci

liceval, koliko da je napravil za delavstvo, kako ga je TPD vrgla iz službe in kako prav mu bo sedaj prišel novi brezposelni fond. Socialist Pliberšek, ki je sam delegat II. rudarske skupine, se je v polni meri pridružil izvajanju tov. Kravosa in še podrobneje orisal način, kako so socialni demokrati manipulirali in vpeljali novo davščino proti kateri je ogromna večina rudarjev, razun par pristašev onih, ki danes vladajo v II. rudarski skupini. Bernotovec Pencil je skušal dokazati upravičenost nove davščine, pa je zašel v tako demagogijo, da se na koncu nihče več ni spoznal, da li je Pencil za ali proti davščini. Prečital je zapisnik občnega zbora II. rudarske skupine, pri tem skušal nekaj postavk pokazati v lažnjivi luči, kar so pa zavednejši rudarji opazili in preprečili. V svojem govoru je napadal politične stranke, blatil posamezne osebe, očital laž in demagogijo vsem in skušal na tak način prikriti polomijado, ki so je bernotovci enkrat doživeli med rudarji. Izvajanja Bernotovca Pencila so še bolj razburila duhove in pričelo se vseobče prerekanje, pri katerem je padlo precej pikrih na račun Bernota in njegovih vernih bratcev. Predsednik Dornik je zborovalce pomiril in dal besedo tovarišem Kolencu in Bračunu. Slednji je razkril porazno delovanje. Pencila med rudarji, kar je povzročilo še večjo razburjenost med itak razburjenimi zborovalci. Na koncu je bila z veliko večino glasov sprejeta resolucija, katero priobčimo v prihodnji številki lista. Proti njej je glasovalo 6 bernotovcev. Za v nedeljo 25. t. m. je sklican ob 9. uri popoldne v Delavskem domu velik protestni shod proti novi davščini in se tega shoda udeležijo vse skupine, ki so proti novemu obdavčenju. Pozivamo naše tovariše, da se shoda polnoštevilno udeležijo.

LOGATEC.

Proslava triletnice obstoja podružnice Narodne strokovne zveze se je izvršila prav lepo, čeravno je predavanje vsled skrajno slabega vremena moralo odpasti. Popoldne, v nedeljo 11. t. m. se je vršila seja odbora in nato občni zbor. Občnemu zboru je predsedoval predsednik tov. Muschet, ki je orisal postanek in razvoj podružnice. Za njim je govoril tov. Milohnoje, ki je podal lep predlog podružničnega delovanja, iz katerega se je videlo, da je podružnica storila veliko v teku treh let in da je nje delo bilo plodonosno. Za svoja izvajanja je žel tov. Milohnoje prisrčno odobravanje. Strokovni tajnik tov. Kravos je govoril o delavskem vprašanju in se pri tem dotaknil vseh važnejših delavskih vprašani. Povdaril je, da delo podružnice in delavstva še ni končano in da se pravo delo šele prične. Podal je smernice, katerih se naj po-

družnica drži pri svojem bodočem delovanju. Govor tov. Kravosa so vzeli zborovalci z odobravanjem na znanje. Sledila so poročila ostalih funkcionarjev, ki so pokazala prav len napredek podružnice. Občni zbor je zaključil tov. predsednik s pozivom, da morajo sedaj vsi s podvojeno močjo na delo. V zadnjem članku o naši logaški podružnici nam je po neliubi pomoti izostalo ime ustanovitelja podružnice. Je to naš služni tov. Bajec, ki je z ostalimi vred ustanovil najprej SSD »Unio«, ki se je pozneje reorganizirala v Narodno strokovno zvezo.

LJUBLJANA.

Podružnica Narodno strokovne zveze je imela v sredo 14. t. m. svoj občni zbor. Občni zbor je otvoril in vodil tov. Zevnik. Poročal je strokovni tajnik tov. Kravos o pomenu strokovne organizacije in o delu, ki ga ima izvršiti ljubljansko delavstvo. Po poročilu tov. Kravosa se je izvolil naslednji odbor: predsednik Anton Varšek, podpredsednik Ivan Rutar, tajnik Valentin Rojc, blagajnik Josip Zevnik, odborniki Jurij Illeš, Štefan Foršnarčič, Ivan Kisovec, Vinko Jerman in Anton Žagar; namestniki Ivan Pust, Karel Oblak in Josip Bernard; nadzornika Ljudevit Mlakar in Tine Stopar. Novi odbor ima svojo prvo sejo v sredo 28. t. m. ob pol 7. uri zvečer v tajništvu NSZ, Selenburgova ulica in prosimo vse odbornike, da se je polnoštevilno udeležijo.

VEVČE.

V sredo, dne 28. t. m. se vršijo pri nas volitve obratnih zaupnikov. Ta dan se bo izkazalo, če imajo naši prijatelji v Jugoslovanski strokovni zvezi res tako moč in silo in če so pri njih res že vsi delavci. Pozivamo vse napredne delavce in vse take, ki ne odobravajo porazno delovanje klerikalcev med delavstvom, da glasujejo za našo listo, za listo Narodno strokovne zveze, na kateri so kot zaupniki najboljši naši tovariši. Klerikalci že sedaj hodijo med ljudi in jih z varljivimi besedami vabijo, naj volijo njihovo listo. Delavstvo pa prav dobro pozna delo klerikalcev že iz dobe, ko je bil minister za socialno politiko njihov glavni vodja Gosar. Kar je poštenih delavcev in narodno zavernih, ti bodo vsi volili Narodno strokovno zvezo, odnosno niene zaupnike.

MEDVODE.

Podružnica Narodno strokovne zveze v Medvodah priredi v nedeljo, dne 25. t. m. ob 4. uri popoldne v bivšem Sokolskem domu skioptično predavanje. Predava strokovni tajnik Kravos o grozotah svetovne vojne. Zanimivo predavanje spremljajo lepe skioptične slike. Vabimo vse naše člane in prijatelje, da se tega našega predavanja udeležijo polnoštevilno.

Socijalni razgled

BERLINSKI KOVINARJI

so svojo stavko končali, ker se je razsodba državnega delovnega ministra izjavila za njih zahteve. Tudi v drugih strokah, ki so bile v tem času na Nemškem v mezdnem gibanju, je prišlo večinoma do poravnave.

SOCIALNO ZAVAROVANJE NA FRANCOSKEM.

V francoski zbornici so se prerekali že osem let o novem zakonu za soci-

pod vodo samo petkrat na minuto medtem ko storijo to naši potapljači 30-krat na minuto. Ta razlika postane ogromna tekom 15 minut: 75 in 450 dihov. Naši potapljači porabijo 8 in polkrat več zraka oz. dušika nego na kopnem. Pri Japoncih pa naraste normalna količina samo za 1/3. To izredno dihanje in zahteva nobene posebne opreznosti. Tekom ene ure se potopi japonski potapljač trikrat v globino 40—60 m. Radi tega dela pri zračni sesalki za naše potapljače vedno 8 ljudi, za japonskega potapljača nagnete dosti zraka tudi trojica oz. četvorica delavcev.

Opazovanja dr. Pavlovskega prazijo več ztnimivih medicinskih in tehničnih vprašanj. Predvsem bi jih bjo treba izrabiti za moštvo podmornic, kajti sedaj je to navadno izgubljeno pri najmanjšem neredu v strojih, ki izdelujejo zrak za dihanje.

alno zavarovanje. Ta mesec je stopila zadeva v odločilni štadij. V zadnjem trenutku so hoteli veleposestniki izsiliti, da bi poljedelska stroka ne spadala pod ta zakon, a jih je parlament odklonil s 375 glasovi proti 125. Celotni zakon so sprejeli nato s 477 glasovi proti 2.

SMRTNA KAZEN — BOŽJA UREDBA

V švicarskem državnem zboru se je vršila ta mesec velikanska debata o smrtni kazni, ki so jo končno s 144 glasovi proti 38 odklonili. Oglasilo se je k tej debati vse polno govornikov, ki so govorili zanjo ali proti nji, kakor je že v takšnih stvareh običaj. Zanimivo je, da so se za ta odurni ostanek barbarskih časov ogrevali v prvi vrsti zastopniki katoliških volilcev in protestantskega klerikalizma, ki se niso ustrašili zavleči niti Boga v to debato, da bi dokazali upravičenost svojih reakcionarnih naziranj. Tako je izvajal Grand, katoliški zastopnik kantona Freiburg, sledeče:

»Smrtna kazen je prav kakor vojna božjega izvora. Ta kazen ustreza božji volji, ki je ljudje ne smejo motiti. Bog hoče, da se zločinec spokori za svoje grehe. Če ga obsodijo za njegovo zla dejanja samo na ječo, tedaj ima pred seboj še dolgo življenje in mornega vzroka, da bi se pokoril. Če ga pa sodnik pošlje pod žiljotino, tedaj se pokesa, uvidi krivičnost svojega dejanja in se po duhovnovi odvezi pomiri z nebesi. Kdor obvaruje zločinca pred

smrtno kaznijo, mu torej ne pomaga dosti; zločinec ne more užiti božje milosti. Nasprotniki smrtni kazni spregledujejo, da hoče ta kazen zločinca duševno samo rešiti, ienn mu branijo v večno zveličanje, če ga obsodijo samo na ječo.«

Doma in po svetu

MEDNARODNO MESTO.

Norveški kipar Andersen je razposlal vsem državnim glavarjem na svetu, kraljem in predsednikom, knjigo o »Mestu svetovne vesti«. V knjiga priporoča od vojne onemoglemu človeštvu, naj se zedini v mirne mdelu ni zgradi posebno Mednarodno mesto, kjer bodo izrabljeni vsi uspehi svetovno tehniške znanosti in umetnosti. Mesto naj bo sedež mednarodne univerze z najboljšimi predavatelji, mednarodne akademije umetnosti, konservatorija, strokovnih in visokih šol itd. Ne vemo, ali ni ta Andersen potomec velikega danskega pravljicarja: vsekakor ima dosti domišljije. Ima pa tudi denar. Plačal je arhitekta Aibrarba, ki je ubil 10 let časa, da bi utelesil vsaj na papirju Andersenove sanje v stavbne oblike. Andersen je natisnil velik album in ga je seveda podaril vsem kraljem, presidentom, rektorjem univerze in drugim velikašem. Dobil je ogromna priznanja in zahval. To splošno zanimanje je osokolilo Andersena tako, da je prepotoval vso Evropo. Natisnil je tudi načrte več prestolic, katerim bi rad pridružil svoje »bodoče mesto«. Bil je v Parizu, Bruslju in celo v Carigradu, »kjer bi bilo najbolj pripravno zvezati vzhod in zapad.« Končno pa se je odločil Andersen vendar za Rim. Nova kultura naj izgine; od tod, kjer je tekla zibelka antične kulture: in Andersen je našel prostor v rimskem pristanišču Ostiji. In s tem je šla njegova ideja med akte.

RDEČA VOJSKA.

Polituprava Rdeče vojske je objavila sledeče statistične podatke: Še med meščansko vojno l. 1921. so imeli sovjeti 4,110.000. vojakov. Potem se je to število polagoma zmanjšalo in je znašalo l. januarja t. l. 562.000. Vojaki so po večini kmečkega (71%) ali delavskega (18%) pokolenja. Število zastopnikov drugih razredov pa vedno nazaduje. Zlezlo je na 10,5%, dočim je znašalo pred petimi leti celih 17%. Število komunistov v vojski se je zelo zmanjšalo: na 90.000 od 278.000 v l. 1920. Zato prevladujejo komunisti seveda med poveljniki: štejejo 48,5% višjih častnikov. Po narodni pripadnosti je med vojaki 64,8% Velikorusov, 17,4% Ukrajincev, 4,2% Belorusov, 2,2% Tatarov in 2,1% Židov. Tekom 10-letnega obstoja Rdeče vojske se je naučilo 515.000 vojakov čitati in pisati.

BOJ PETELINOV.

Dvakrat letno — jeseni in zdaj v marcu — se vršijo v Arrasu na Francoskem hudi boji, pri katerih nastopa do 100 parov petelinov. Ni treba jih vaditi ali nahujskati oz. omamiti, ker so bojeviti od rojstva. Ne smejo pa biti nad 14 mesecev stari. — V veliki, natlačeno polni dvorani se dviga oder, kakor pri rokoborbi, samo manjši. Lastniki prinesejo borce v vrečah. Občinstvo jih ogleduje posamič in takoj prične sklepati stave. Potem romajo junaki zopet v vreče, da nastopijo ob svojem času na odru. Ko spuste nasprotnika na bojišče, se v prvem trenutku stegneta in streseta. Ogledujeta od daleč drug drugegt in polagoma jima privre kri v grebene in brade. Postaneta razjarjena in se besno zakadita v boj. Gre za življenje in smrt. Petelinove ostroge soopremleljene s 55 cm dolgimi jeklenimi tenkimi bodlčami. Nevarnejše so od noža in večkrat se zgrudi zmagovalec mrtev poleg premaganega sovražnika. Sodnik proglaš, da je boj končan, čim pade

Z natanko isto logiko je pomorila srednjeveška cerkvena inkvizicija na deset tisoč ljudi in je pozabila, da stoji v Pismu: »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!«, dalje: »Maščevanje je moje!« in tudi: »Kdor bo z mečem ubijal, bo z mečem pokončan!«

eden izmed borcev na tla. V dvorani se dvigne krik, protesti, navdušenje, včasih se prične pretep. Toda že zadoni zvonec in zleti v boj nov par operutenih gladiatorjev. Po končanem boju pobira sluga ubite peteline in obglavi težko ranjene. Ne se jih na trg, od koder romajo v lonce. Lastniki pa dobijo del izkupička. Krvava zabava ima stoletne, strogo določene navade in pravila.

MOJE LETALO IN JAZ.

To je naslov Lindberghovega življenja, ki je objavila pariška založba »Flammarion«. Pred šestimi leti si je služil mladenič kruh s produkcijami v zraku po vaških seimih. Po univerzi je postal letalec in pričel letati. Neki Harden ga je učil skakati s padalom in obračati kozolce med padcem. Od kraja je bil Lindbergh Hardenov družabnik, pozneje si je nabavil lastno letalo in to je bil njegov kruh. Postavil se je v zraku na glavo, skočil iz enega letala v drugo in se zaradi večje napečnosti vedno nekajkrat spotaknil ter obvisel, predno je srečno izvršil skok. Po oddaljenih krajih je zaslužil Lindbergh tudi s tem, da je vozil občinstvo po zraku. Izlet je stal 5 dolariev za osebo. Farmerji so se gnetli, da vidijo letečega človeka. Po nekaterih krajih niso imeli ljudje nobenega poima o letalu. V zamorskem kraju Maban je vprašala stara črnka Lindbergha: »Koliko boš računal, da me zapelješ naravnost v nebeško kraljestvo? Ostala bom v nebesih in ne grem nazaj, ker sem že stara«. — Po dvoletnem ciganijenju so sprejeli Lindbergha leta 1924. v vojno letalsko šolo v Brooxu, katere ne more pohvaliti. Izmed 104 mladeničev tega letnika, je dobilo samo 18 naslov vojnega krmarja. Po sili je postal Lindbergh zopet zračni klovni, dokler ga ni sprejela l. 1925 v službo nova zračna poštna linija Chicago - St. Louis. Stalno potovanje po dolgi progi čez hribe je bilo dobra priprava za let čez ocean. Lindbergh je imel sloves »srečnega fanta« in potniki so se posebno radi vozili z njim. Seveda niso vedeli, da je Lindbergh štirikrat komaj ušel smrti, moral je zapustiti letalo s pošto vred in se zaupati padalu sredi snežnega viharja. Popis teh potovanj se čita kakor pravljica ali »Divja povest« Jacka Londona. Na let Newyork - Pariz je pričel misliti Lindbergh že l. 1926., a ni imel letala. Posrečilo se mu je dobiti kapitaliste, ki so mu naklonili potrebna sredstva. Po dolgih računih je bil zgraien »Spirit of St. Louis« in je premagal ocean. Lindbergh zatruje, da je človek posttranskega pomena v primeri z letalom. Zato daje letalu prvo mesto tudi v naslovu svoje knjige.

STERILIZACIJA IN NJE POMEN ZA ČLOVEŠTVO.

V nedavni seji dunajskega biološkega društva je predaval znani prof. Haberlandt z inomoške univerze o hormonalni sterilizaciji živalskih samic. Imenovani učenjak se peča že skoro deset let z vprašanjem, da-li je mogoče doseči pri živalih začasno sterilizacijo. Njegovi poskusi temelje na že znanem dejstvu, da ima tk. zv. corpus luteum (rumeno telo) nalogo preprečiti med nosečnostjo novo oploditev. Ekstrakti iz tega corpus luteum spočetka zvišajo možnost oplodjenja, v večjih dozah pa ga ovirajo. Obenem se je opazilo, da vmesne celice jajčnika v času nosečnosti nenavadno bujno rastejo, corpus luteum pa se zmanjšuje. Vmesne celice očividno prevzemajo v kasnejšem stadiju nosečnosti funkcijo corpus luteum in ovirajo oplodjenje. Podobno bujno rast vmesnih celic je Steinach dosegel s presaditvijo jajčnika z ene živali na drugo. Steinachu se je posrečilo s presaditvijo enega jajčnika noseče živali na drugo žival, to slednjo ojaloviti za nekaj časa. Povprečno se pri vseh živalih da doseči jalovost do treh mesecev s tako presaditvijo. Važno je, da pri tem žival ne trpi in kasnejša plodo-

vitost nikakor ni onemogočena. V svojih nadaljnjih poskusih je prof. Haberlandt vbrizgaval ekstrakte iz jajčnika breje krave kuncem in jih je vedno začasno ojačeval. Praktično pomembna so postala ta odkritja, ko se je učenjaku posrečilo, da je izločil vbrizgavanje in ga nadomestil z vživanjem dotičnih ekstraktov. S tem je bila iznajdba sterilizacije pri živalih zaključena. Pomen odkritja prof. Haberlandta je v tem, da je njegovo sredstvo prvo, ki brez škode za sterilizirano žival doseže popoln začasni uspeh. Dosedanji način z Röntgenovimi žarki so morali vsled njegove nevarnosti opustiti, inzulini prof. Vogta pa vsled velikih doz težko da ima praktičen pomen.

Za sedaj še niso napravili poskusa s Haberlandtovim sredstvom na človeku, ker še ni zadostno močnega preparata, ki bi učinkoval tudi nanj. Razen tega vprašanje doze ni še rešeno, ker je pri človeku treba paziti na velike razlikosti pri posameznikih. Prof. Haberlandt se je ob koncu svojega predavanja dotaknil tudi socialnega in plemenjsko - higijskega pomena svojega odkritja. Medicina je na takem sredstvu močno zainteresirana, ker ji je s tem dana možnost obvarovati bolne žene pred oplojenjem in nosečnostjo, ki bi jim škodovala. Tudi pri duševno manjvrednih individuih bi bila sterilizacija iz medicinskega in evgeničnega stališča zelo umestna. Seveda bi moralo podobno sredstvo ostati vedno v roki zdravnika, da bi bile zlorabe onemogočene.

VPREŽENE PAPIGE.

»Mednarodni reklamni glasnik«, ki izhaja v Buenos Airesu je hudo navdušen za novo živo reklamo. Kdo je poleg papige najbolj pripraven, da bi klical mimohitečim vedno isti kratki reklamni stavek? Govoreče papige, ki so bile od Kolumbovih časov skromne tolažilke starih devic, so zdaj pred sijajnimi trgovskimi uspehi. Papagajski vzgled Buenos Airesa je navdušil več mest v Argentini in latinski Ameriki. Povsod lahko vidite nove nastavljenice, ki veščno služijo svoj kruh. Ob vhodu v znan restavrant kliče papiga iz pozlačene kletke: »Noter senjori! Okusen obed!« Pri brivcu papiga trmasto ponavlja: »Niste obriti, niste obriti! Naprej! Naprej!« In celo pri zobozdravniku slišiš iz okna: »Zaupajte, zaupajte, nobenih bolečin!« — V srečni Argentini so papige pač bolj poceni nego pri nas. Kdo si more nabaviti araro z lepom repom za 12.000 Din ali snežno belega moluškega kakaduja z ognjenim čopom za 8000 Din?

JAMSKI ČLOVEK.

Neki Adams, trgovec v Kansas Cityju je pobegnil pred 25 leti po ženini smrti iz mesta v hribe. Naselil se je v jami v hribih s kozo, 3-letnim sinom in novorojeno hčerko. Srečno je odgojil svoj oFlorenso, ki ni videla do 16 leta nobenega vlaka ali avtomobila, ki je spala na tleh in jedla preprosto hrano na lesenih mizi, edinem pohištvu v jami. Nekoč je jama našel policijski nadzornik, ki je jahal skozi hribe in gozdove. Zagledal je divje dekletce in je opozoril očeta na obveznost šolskega pouka. A stari Adams je privlekel puško in je grozil, da bo streljal. Nadzorniku se je menda smilil stari divjak, ker ga ni naznanil. Zato je počakal, da odide Adams na lov, in je ugrabil 16-letno hčerko. Odvedel jo je naravnost v mestno šolo. Divje dekletce mu je grizlo roke. V mestu je bilo dolgo nesrečno, spalo je na dvorišču in ni moglo zdržati pod streho. Končno pa je sklenila prijateljstvo z drugim dekletci, se je pričela učiti, dobro dovršila šolo in se potem omožila.

A zakon ni bil srečen. Florensa je dobila nezvestega moža. Natepla ga je, pograbila dva mala fantka, preklela kulturo in je pobegnila nazaj v ono jama, kjer je živela do 16. leta. Pozdravil jo je stari oče in čreda koz. Njen brat je med tem umrl, ker se je prehladil na zimskem lovu in dobil pljučnico.

Učinek odstranitve bezgavk.

V letih 1919—1921 so v Rochestru pri Newyorku na specialni kliniki ope-

rativnim potom odstranili bezgavke kakim 15.000 šolskih otrok; 5000 otrokom pa so to operacijo izvršili domači zdravniki. Vse operirane otroke so zdravniki stalno opazovali in primerjali njih zdravstveno stanje z 28.000 drugih otrok, ki niso bili podvrženi tej operaciji. Izkazalo se je, da so otroci, ki so jim odstranili bezgavke napram revmatičnim boleznim veliko odpornejši. Bolezni srca na revmatični podlagi so se pojavile pri operiranih otrokih v 450 slučajih, ali v 83% slučajev je bolezen izvirala še iz dobe pred operacijo. Pri neoperiranih otrokih pa je bilo takih primerov 817. Tudi za škrlatico so operirani otroci manj obolevali (76%), kakor neoperirani (16%). Zdravniki sklepajo iz tega, da je mladina z bezgavkami lažje dostopna obolevanju po škrlatici, revmatizmu in revmatičnih srčnih boleznih.

MESO — ZA ZDRAVJE?

V listu »Journal of the American Medical Association« svetuje dr. Clarence W. Lieb, da je meso, če hočemo biti zdravi. Pisec nas opozarja, da je veliki raziskovalec arktičnih krajev. Hjalmar Stefansson, živel izključno ob mesu (in ribah) devet mesecev zapored in se ni še nikdar tako ugodno počutil ko takrat Stefansson je opazil, da se Eskimi očividno urneje starajo, odkar so si prisvojili mešano hrano »omikancev«. Dr. Lieb ima med klienti dva možka, ki izjavljata, da sta cela leta uživala zgolj meso: a ni mogel ustanoviti ne črevesne zastrupitve, ne boleznih v ledvicah, ne motnjav v osrčju. Eden teh možakarjev, ki še od daleč ne kaže svojih (45) let, pojé tri bifteke na dan, zatrjuje, da nikoli ne telovadi, pa da more vendar brez najmanjšega utrjevanja preteči sto metrov v dvanaestih sekundah in preplavati pet milj brez utrujenosti. Opominjajo ob tej priliki, da Jerica Ederle, ki je preplula Rokav, uživa dosti svinjine, toda s sočivjem. Američan pojé povprečno 154 funtov mesa na leto, vse rekorde pa potolče Argentinec, ki spravi 346,5 funtov pod rebra.

PISMENOST V ČEŠKOSLOVAŠKI

Z ozirom na pismenost svojih državljanov spada češkoslovaška republika med prve države na svetu. Odstotek nepismenih znaša povprečno le 7,39 odstotkov. Po ujedinjenju s Slovaki in po pripojitvi Podkarpatske Rusije se je procent pismenosti za Čehe same zelo poslabšal. Za historične dežele Češko, Moravsko in Šlezijo so odstotki nepismenih sledeči: 2,44, 3,14, oziroma 3,68, ki se v Slovaški povišajo na 15,16 odst. Po narodnosti so imeli na Češkem Židje le 0,75 odst., Čehoslovaki 2,38 odst. in Nemci 2,52 odst. nepismenih. Za Moravsko so odgovarjajoče številke za Žide 1,63 odst., Nemci 2,66 odst., Čehoslovaki 3,20 odst. V Šleziji so zopet Židje na prvem mestu z 2,03 odst.; njim sledje Nemci (1,38 odst.), Čehoslovaki (3,61 odst.) in Poljaki (4,96 odst.). Tudi na Slovaškem so Židje zopet prvi (5,49 odst.); za njimi pridejo Nemci (9,58 odstotkov), Madžari (10,21 odst.), Čehoslovaki (15,72 odst.). Najbolj žalostne so razmere v Podkarpatski Rusiji, kjer je med Madžari 16,08 odst., med Nemci 18,68 odst., med Židi 31,62 odst., med Rusi 65,67 odst. in med Rumuni celo 83,09 odst. nepismenih ljudi, starih več nego 5 let.

ELEKTRIČNA MIŠ

Na Angleškem se je rizirnil nov sport: lov z jazbecarji ali terijeri na električno miš. Izpodrinil bo menda dosedanji beg hrtov za električnim zajcem. Londonški Stadion-klub v Holbornu priredi te tekme z zaprekami ali brez njih dvakrat na teden. Okrogli, nekoliko podolgasti oder meri do 70 kvadratnih metrov. Izraz »električna miš« ni točen. Po krogu se vozi — od kraja počasi, potem pa vedno bolj hitro — v drobnem električnem avtomobilu živa miš. Pse, ki jo zavolajo, spustijo v trenutku, ko je že dosegla miš najvišjo brzino. Zmaga ta, ki prvi dvakrat obteče krog. Dosedaj je bil najboljši čas 17 sekund, kar znači 27 km 285 na uro. Pasje tekme vlečejo, ker so neverjetno prožne kretanje drvečih psov silno lepe. Obenem deluje seveda denar; gledalci sklepajo stave. Električna ura kaže natančni čas.

Novi sport je prišel iz Amerike. Od kraja so podili psi divjega kunca, ki so ga raztrgali na kose. Društvo za varstvo živali je prepovedalo to krvavo zabavo. Takrat je izumil nek Smith v Chicagu električnega zajca. Od kraja novi sport ni imel uspeha, ker se ni mogel primerjati s konjskimi dirkami.

L. 1925. je prišel v London drug Američan Kern Moon s patentom za britanski imperij in vso Evropo. A nihče izmed podjetnikov in bogatašev se ni zanimal za električnega zajca. Moon ga je dolgo zaman ponujal, dokler ni našel v Manchesteru majorja Dicksona, ki je razumel prednosti ameriškega sistema. Zbrala sta 25.000 dolarjev za prvi »kinendrom«. Pri otvoritvi sta izgubila 50 funtov in sta že postala obupana. Toda občinstvo se je kmalu vnelo za novi sport. Po 30 predstavah sta že lahko vrnila 10.000 funtov, katere sta morala najeti pri banki. Zdaj pa imajo na Angleškem 10 družb za pasje tekme. Njih glavica znaša 3 milijone funtov in njih delnice vržejo letno 15 odst. čistega dohodka.

DOLGA POT

Malo bretonsko pristanišče Saint Malo je ta mesec kakor v mrzlici. Tisoči ribičev odpotujejo za več mesecev po Oceanu k newfundlandski obali na lov trske. Dnevno zapusti pristanišče tekem meseca marca kakšnih 75 ladij. Potovanje traja mesec dni in je polno nevarnosti. Včasih se izgubijo ladje v megli in se ponesrečijo. Nihče ne zve za žrtve plavajočih ledenih gor. Od slabe hrane trpijo ribiči na skorbutu. Stanje do kolena v ledeni vodi povzroča hud revmatizem. Marsikdo izmed mornarjev ostane pokopan v morju. Zato je slovo vedno tako svečano in ganljivo. Ladje, polne soli za ribo, čakajo samo na ugoden veter. Razen skrbno pregledanih mrež vzamejo za 6 mesecev pitne vode, sodček vina, slanino in suh kruh. — Renneski kardinal pride zadnje nedelje blagosloviti potnike. Na ta dan je zastopano v pristanišču ljudstvo iz vse dežele. Zvonijo zvonovi, tulijo parniki, kardinal v čolnu poskropi vsako jadnico z blagoslovljeno vodo. Potem grede ribiči zadnjič na kopno, da se poslovijo. Odhajajo za 7 mesecev, če... bo vse po sreči. Drugo jutro odidejo ladje na morje. Počasi se zibljejo stare jadnice. Zadnja leta imajo nekateri ribiči motorne ladje z električno razsvetljavo in radijem. A večinoma potujejo ribiči še vedno kakor njih dedi v starih, zatohlih in temnih jadnicah. Lov traja do avgusta. Barke se vrnejo, kadar so polne slane ribe. Dolge mesece so ribiči na samem sredi mrzlega neprijaznega morja in delajo kakor besni. To je težak kruh. Po povratku v St. Malo pridejo takoj prekupčevalci. Vsak ribič dobi svoj del izkupička — 2000 do 4000 frankov. S tem mora izhajati vsa rodbina, dokler ne napoči čas za novo nevarno potovanje.

NAJBOLJŠA KNJIGA

Če bi presojali knjige po njih uspehu, bi bil najznamenitejši pisatelj naših dni Mr. Thomas Maygerant. Njegovo delo je doživelo 25 izdaj tekem dveh mesecev. Vse kaže, da bo postalo sv. pismo ljudi našega prosvitljenega časa. Pričnimo z uvodom. Okrašen je s sliko mladega pisatelja in lastnoročnim, neverjetno elegantnim podpisom, ki je opremljen s pesniškimi črnimi mažeži. Avtor skromno izvaja: »Stejem 28 let in sem porabil 10 let svojega življenja, da proučim umetnost pripravljanja cocktaila. Z 18. letom sem postal vajevec starega barmana na ponosnem oceanskem parniku, od tega časa sem se poglobil izključno v skrivnosti mešanih pijač. Usoda me je premetavala od solnne Floride do meglene Norveške, a mislil sem vedno samo eno: Če je ugotovilo človeštvo zakone za barve in zvoke, plese in slike — zakaj ne bi odkrilo tudi načelo za ureditev okusa? Saj je človeška gošča še bolj občutljiva nego nos, oko in uho! — Po dolgem naporem in smotrenem raziskovanju sem našel temeljne zakone okusa, uredničil sem Huismansove sanje o simfonični likerjevi pesnitvi. Vabim moje srečne sodobnike, da poskusijo pod mojim vodstvom blaženost in umetniški užitek, katerega niso bili zmožni dosežati stebri naše kulture: sluh, voh, tip in vid. Naše obzorje je razširjeno za nov del sveta!« Se Kolumb sam ne bi mogel biti bolj ponosen! Vsebinsko knjige same tvorijo enačicam slične formule »svetih mešanic«, katere je izumil avtor. Ni se motil o sodobnikih: »Kajti cocktail je edino sredstvo in možnost za pogled v neskončnost.« Avtor je zadel v črno. Poprej so se zatekali ljudje k poglavitni, modrosti, da celo k samotarstvu, zdaj pa stopijo samo med 5. in 7. v bar. Nijajo več časa niti za neskončnost. Zato je premagal mr. Maygerant v znamenju te kulture pisatelje vseh časov in narodov.

HOUSE OF LORDS.

To ime angleške gosposke zbornice si je nadel velikanski hotel za... samce v Chicagu. Ravnateljstvo obljubljuje pravi raj na zemlji za tisoč izvojlencev, ki jih vzame pod streho. Veliko poslopje bo last zadruga samecev. Vsebuje seveda knjižnico, kino, glasbeno dvorano, kavarno in restavracijo, več dvoran za telovadbo, sabljanje in slično, kopališče, pošto in brzovoj, radijo, turistovski urad, postajo podzemeljske železnice več trgovin s perilom, obleko, klobuki, športnimi potrebščinami itd. Zraven so brivci, likalnice za hlače (katerih se poslužuje Američan dnevno) čistilnice čevljev itd. Notranja oprema loških stanovanj je še bolj zanimiva. Vsak posameznik dobi po eno sobo z vežo in kopalnico. Postelja je vzdignjena v steno. Pritisk na električni gumb jo spravi tukaj na dan in potem neslišno izgine.

Rjuhe, prevleke in slično takoj zamena zamorec na hodniku, ne da bi stopil noter. Posebna vdolbina v zidu vsebuje luč, knjižno polico, toaletne potrebščine in več pip. Odprite poljubno in se bo takoj natočil zajtrk: kava, kakao, čaj ali mleko. Vse te tekočine so napeljavne iz kuhinje in prav tako gonil pnevmatična pošta lepo obložene kruhke s sirom gnjatjo in sličnim. Po končanem zajtrku se spravi posoda v posebno omaro, tam jo skrtačijo električni aparati, pomije krop in posuši zrak. Nekaj minut pozneje pride posoda pomita ven. Mali sesalec prahu posnaži v trenutku parkete in preproge. Sluga ni potreben. Če je kaj treba zasukati, vrže obleko v predalček posebne dvigala. Šivilje, ki čakajo na posel, morajo vse izvršiti tekem 10 minut. Zdravnik in lekarna sta v hiši. Sploh hoče »Hiša lordov« olajšati samsko življenje v toliko, da ne bo nihče sklepal zakona brez visokih in tehtnih vzrokov, kajti vsakdo ve, da se poda marsikdo v zakon radi gumba ali zajtrka. To so pristne besede oglasa »Hiše lordov«.

ŽALOSTNA PREDSTAVA.

»Izvestija« poročajo o redki smoli, ki jo je bilo gledališče v Tuli. Rojaki velikega Tolstega so poprej sloveli samo po samovarjih, brez katerih ni moglo ruski čaj. Tulske livarne so jih napravile letno na tisoče, kakor tudi vojake in človeške naboje. Pred nedavnim pa so hoteli režiserji mestnega gledališča dostojno proslaviti 10-letnico revolucije in sicer po vseh pravilih nove umetnosti. Izbrali so si lepo igro iz meščanske vojne in so naznanili s posebnimi letaki, da bodo revolucionarji junaki premagali carske kozake na konjih. Naznanilo je pisalo: »Nihče ne bo hodil peš po odru, temveč bo nudilo vsako dejanje verno sliko junaškega boja rdeče konjenice na fronti v stepi. Naj ne misli občinstvo, da ga bodo ogleparili z zakrinkanimi kolesi ali pohlevnimi voli. Na odru bodo pravi konji, s katerimi je tekem treh tednov naštudiralo ravnateljstvo pravo konjeniško dramo. Zbralo se je nebrojno občinstvo. Videti je bilo skupino ognjegasev, ki so z zanimanjem gledali na odru svoje konjičke. Prerekali so se, kateri ima glavno ulogo. Dirigent je dvignil palčico, bobni so zagrmeli povelje za napad. Na odru se je moral pričeti boj. Toda konji so se vzpeli, vrgli jahače na tla in so skočili čez glave godcev med občinstvo. Godba je prestrašila rdeče in bele šironožce enako. Pričeli so skakati po natlačeno polni dvorani in so delili težke udarce s kopiti dostojanstvenikom v prvi vrsti parterja prav tako radodarno kakor preprostim gledalcem, ki so se gnetli zadaj. Pričela se je nepoznam zmeda. S tem je bila igra končana. Rešilni voz je odpeljal iz gledališča 51 težko ranjenih oseb, izmed katerih jih je več podleglo poškodbam. Še več ljudi je žalostno odšepalo domov z lažjimi, a občutljivimi ranami. Zdaj preklinja vsa Tula režiserje ni bog ve, ali jih ne bodo pešči nekoč namlatili kje v temi, da se maščujejo za ponjeniško bitko.